

GAZET'A TRANSILVANIEI.

Gazet'a esse de 2 ori: Mercuria si Duminec'a, F6ies una data pe septimana, — Pretiulu: pe 1 anu 10 fl. pe 1/4 3 fl v.a. Tieri esterne 16 fl. v. a. pe unu anu s6u 40 doidioceri, or 3 galbini mon. sunat6ria. Se prenumera la postale c. r., si pe la DD. corespondenti. — Pentru serie ad. cam 10 vorbe mari s6u mici inserate se ceru 8 cr. Tacs'a timbrala e 30 cr. de fiacare publicare. Faradepunerea acestui pretiu inainte nu se voru mai primi publicari.

Nr. 11.

Brasiovu, 18/6 Februaru, 1865.

Anulu XXVIII.

MONARCHIA AUSTRIACA.

Dela senatulu imperialu.

Siedinti'a din 6 Febr. Intr'ac6sta siedintia cum scimu, se continu6 desbaterea generala asupra proiectului regimului pentru scaderea contributiunii personale.

Georgiu Baritiu dupa traducere din german'a vorbi asia: „Candu mi-am luatu voia in 19 Nov. 1863 a face propunere pentru total'a desfiintiar6 a contributiunii pe capu in Ard6lu, eram de credintia, cumca ac6sta propunere de si nu in acel'asiu anu, dar' totusi in sesiunea cea mai de apr6pe si va av6 rezultatulu doritu pentru marele principatu Transilvani'a. Trebuam cu atatu mai vertosu se crediu la unu astufeliu de resultatulu, fiendu ca ori si cum, dar' nu potu supune, cumca apromisiunile, facute M. P. Transilvani'a atatu in senatulu intaritu catu si mai tardiu, n'o se se implin6sca, si, pentruca credeam, cumca in fine voru dispar6 odata din istori'a Transilvaniei reminiscintiele cele f6rte neplacute de capitatia, de asia numitulu haraciu turcescu; pentruca, ce e alt'a darea pe capu, decatu una remasitia de pe tempulu vechiu alu turciloru?”

Primindu eu in sesiunea ac6st'a proiectulu regimului si cetindu parerea data despre elu din argumentele aduse acolo, in adeveru n'am potutu astept6 alt'a, decatu, ca se va face propunere, c6 darea pe capu se se desfiintiese cu totul; inse singuru proiectulu de lege mi dicea din contra, ca se propune numai, c6 se se redice a 4-a si respective a 3-a parte din darea pe capu. Cu t6te acestea inse am trebuitu se-mi facu in siedinti'a trecuta trist'a esperientia, cumca dintruna parte i s'ar' disput6 Ard6lului chiar' si mic'a ac6st'a usiurare, si usiurarea ac6st'a cu a 4-a si respective cu a 3-a parte se considera — fia-mi ertatu a dice — nu numai c6 unu sacrificiu s6u siertfa, cum se dice in spriginire, ci chiar' c6 unu feliu de el6mosina, (mila, pomana) ce se da Ard6lului. Ei bine domnii mei, dar' eu sum pr6 conviosu, ca t6ta poporiamea Transilvaniei nu se r6ga de mila, ci ea cere numai dreptate. In siedinti'a trecuta se dicea dintr'una parte, ca d6ca se ar' redic6 ac6st'a parte a darii pe capu, pentru a carei delaturare tocma se face propunere, atunci sum'a aceea ar' trebui se se suplin6sca din vre-una alta fontana, inse 6r' totu numai din Transilvani'a; ce e mai multu, ca chiar' si comitetulu propune, c6 apoi mai tardiu se se p6rte de grigia, c6 scodiamentulu ac6st'a se se acopere din mediul6cele tieriei Ard6lului.

Care scodiamentu domnii mei? Au d6ra, cumca Ard6lulu platesce numai 10% contributiune pe pamentu? Au nu e sum'a ce o platesce ea in darea pe capu mai mare decatu contributiunea pe pamentu? au nu face ac6st'a laolalta 20%? Domnii mei! Acestea contributiuni laolalta facu peste 20% si d'impreuna cu aruncaturile pentru resbelu mai pe atatu de multu, pe catu se dice, ca platescu provinciele germano-slavice. Inse fienduca la cestiunea ac6st'a s'au adusu inainte mai multu totu cifre, se'mi fia si mie iert6tu a me servi cu cifre.

T6te venitele, care cugeta statulu a le trage din Ard6lu pe anulu 1865, facu sum'a de 15 mil. si 5—600 mii fl. Voimu se incheiemu aici unu bilantiu? Eu sum de acord! D6ca in Ard6lu ese venitu de 15 mil. si atatea sute de mii fl., apoi ar' trebui se credemu, ca aceeaasi suma ar' trebui se se si spendese in ti6ra — pentruc6 in intiesulu cuventarii domnului profesoru Libloy se nu se atinga capitalulu in ti6ra. Inse tocma ac6st'a la noi nu se pr6 intempla; pentruca ce capata M. Pr. Transilvani'a din acestea 15 mil.? In casulu celu mai bunu 3,500.000 fl., d6ca ad. se va primi bugetulu cancelariei aulice a Ard6lului. Si ce inca mai incolo? P6te spele pentru mic'a garnis6na, care se tiene in Ard6lu si spele, care le facu directiunile de finantia. Inse acestea de securu, ca nu facu 3 mil., prin urmare Ard6lulu nu capata neci pe diumetate din ceea ce platesce pe anu in cas'a

generalu a statului. Inse dupa datele, care le am la mana, Ard6lulu perde inca si la alta parte, — ad. prin negociulu seu pasivu deadreptulu si nemediulocitu la provinciele germano-slavice pe totu anulu celu pucinu cate 5 mil. fl. Tocma pentruca la noi neci odata nu se p6rt6 grigia de industria, in catu noi totu ce se numes6e manufactura si fabricatu trebue se tragemu din provinciele germano-slavice si prin aceea suntemu tributari provinciiloru germano-slave si inca contribuenti de mai 'nainte si de sute de ani, ni se mai trage din mana nu atatu din veniturile n6stre, catu din capitalulu nostru din anu in anu cu mili6nele.

Cum se p6te dara vorbi suptu acestea impregiurari de asemen6 sarcini contributionari — trebue se marturisescu — ca nu cuprindu cu mentea. Una sarcina egala contributionala numai atunci p6te fi, candu toti factorii contribuabilitatii in tote tierile voru fi deopotriva, cea ce cu privintia la Transilvani'a nu p6te fi, si nici ca e.

Din cuventarile cele alese ale aceloru domni, cari spriginira propusatiunea regimului — pe catu mi se p6te — nu voi a repeti nimicu, fienduca acestea sunt inaltei case pr6 bine cunoscute; eu nu voi a memor6 nice una neci din celea lalte contributiuni, cari se insirasera anumitu din partea d. prof. Schuler: ci voi aici a improspet6 numai inca una contributiune, care se trage de pre Ard6lu, fora c6 se se spuna vreodata tierii acesteia, ca in ce proportiune si in ce mesura se redica, si pe ac6stea o numescu eu contributiune de sange, despre care in diet'a Ard6lului s'a facutu vorba de atatea ori si despre care inca s'a petitionatu si la pr6 inaltulu tron. Caus'a recrutatiunii in Ard6lu e totu atatu de disproportionatu apas6ria, c6 si celea lalte neg6tia contributionali. Nu e de adiusu, ca M. Pr. Ard6lulu pana la anulu 1851, afara de regimentele regulate, mai sustien6 inca cinci alte regimente de granitia si ca aceste regimente — de comunu in tempu de pace cate trei mii, 6r' altufeliu cate patru mii fetiorii de regimentu — au aparatu ti6r'a gratis cu spele sale proprii atatu in contra turciloru, catu si in contra ciumei si in contra lotriloru; dar' apoi aceleasi regimente la tempu si in t6te resbelele trebuea cea mai mare parte se si 6sa din ti6ra, 6r' tierii Ard6lului nu se resplati av6sta nici odata in ceva modu, ad. prin reforme interne, ca-ce mai multu ti6r'a ac6sta neci a asteptatu si mai multu nu ast6pta neci in diu'a de astadi. Ci nu e destulu cu ac6st'a; Ard6lului i s'a trasu cu incetulu din mani si negociulu — pentru care elu s'a luptatu sute de ani, c6 se si lu apere — si ac6st'a prin navigati'a cu vaporu pe Dunare.

La prim'a vedere p6te ca voi apar6 ridiculu, ca aducu ac6st'a din partea Ard6lului, c6 unu graumentu, inainte, c6 cum n'asiu voi, c6 o apa c6 ac6st'a se se folos6sca in modulu ac6st'a, cum trebue se se folos6sca ori ce alta apa si precum in adeveru se si folos6sca. Eu inse ac6st'a o precepu cu totul altumentrenea. Inainte de ce s'a inceputu navigarea cu vaporu pe Dunare totu negociulu de transitu din provinciele germano-slavice si inca si din t6ta Germani'a catra Orientu si anumitu in Principatele dela Dunare si pana la Constantinopole a trecutulu prin Ard6lu si ac6st'a a fostu una din cele mai de capetenia fontani de venitu ale tieriei acesteia.

Ei dar' dupa ce navigarea pe Dunare a trasu cu totul din man'a Ard6lului negociulu de transitu, urmareea cea mai naturala ar' fi fostu, c6 se se ingrig6sca pentru alte mediul6ce de comerciulu si comunicatiune, se se fi deschisu pasurile cele strimte ale Ard6lului catra Principate prin drumuri bune, se se fia facutu celu pucinu cele d6ue mai mari iuri ale Ard6lului Muresiulu si Oltulu navigabile pana la punctulu, de unde se potu in adeveru si face pasavere, si prin ac6st'a se se fi esplotatu anumitu salinele de lenga Muresiu cu totul altufeliu si ac6st'a cu atatu mai multu, cu catu ca este de comunu cunoscutu, ca atatu intr'una parte a Ard6lului, catu si intr'una a Ungariei poporulu tierianu chiar' si palent'a si

negr'a lui pane in fórte multe loşuri si tienuturi inoa tota mai trebuie se o mance nesarata, necum se fia in stare a mai dá si vitelorú sare.

Acestea ar' fi fontanile din cari s'ar' poté suplina darea pe capu nu numai in totalitatea s'a, dar' si pe de 2 ori si de 3 ori pe atata. Candu s'ar' bucurá Ardélulu de astufeliu de conditiuni, cu buna séma nu s'ar' plange despre neegalitatea sarcinelorú contributiunii. Pana candu inse in Ardélu nu se voru implini aceste conditiuni, pana atunci, dicu eu, ca in intielesulu Domnilorú acelor'a, cari au vorbitu in contr'a propunerii, nu va poté fi neci vorba de una egala contribuibilitate.

Nu voiu a desfasurá mai pe larga obiectulu acest'a, ci spre incheiere me provocu numai la una fapta complinita, care veni inainte in diet'a Ardélului din anulu trecutú.

Atatu la pertractarea cestiunii desarcinarii pamentului, catu si la a cestiunii fondului provincialu si in fine cu ocaşiunea unei propuneri facute de dep. d. Manu, cá se se desfiintiese darea capelui, diet'a Ardélului a dechiaratu cu unanimitate, ca cea mai ferbinte dorire a tierii Ardélului prin urmare si a dietei è, cá darea pe capu se se desfiintiese ou totulu si inca fara cá se se maréscó celelalte contributiuni, fienduca si in dieta se facura provocari totu la total'a lipsa de aceleasi conditiuni, care singure potu face pe una tíera, cum e tíer'a Ardélului, destoinica de a contribui. Deci, déca eu voiu votá pentru propunerea regimului, acést'a o voiu face numai intr'atata, in catu potu eu considerá acést'a scadere cá una platire cu scodiamentu facuta in favórea tierii Ardélului, ér' nu cá mila, dare de pomana, si mi reservesu a propune la tempulu seu, cá darea pe capu in Ardélu se se desfiintiasé ou totulu catu se póte mai curendu. Déca propunerea, ce sta deunadata cu proiectulu la ordinea dilei se va primi de catra inalt'a casa, atunci, inaltu presidiu! 'mi reservesu a face alta propunere, cá celu pucinu unu scopu totu se se ajunga, cá si acést'a pucinica scadere se nu se amane la calendele grecesci. (Sied. va urmá.)

Bugetulu cultelorú si alu instructiunii publice in tierile germano-slave, in Galiti'a, Bucovin'a si Veneto-Lombardi'a.

La acestu bugetu avemu a permite observatiunea, cumca intre aceste tieri sunt cateva, care au din vechime fondu relegiosu de ajunsu si nu ceru dela statu nimicu, eara altele ale carorú fonduri nu se ajungu, ci trebuie se li se intinda ajutoriu din visteri'a publica; eara la fondulu instructiunii publice fiacare priimesce din aceeaşi visteria mai multu séu mai pucinu dupa recerintiele intemplotóre.

Se incepem cu bugetulu cultelorú pe 1865.

In Austri'a de diosu fondulu relegiosu are venitu anualu	v. a. fl.	628.586.
" Austri'a de susu	venitu	" 155.631.
" Boemi'a	dtto.	" 968.847.
" Moravi'a	dtto.	" 607.373.
" Silesi'a	dtto.	" 107.248.

Sum'a: 1,839.099.

Acestu capitalu li se ajunge si inca le intrecu fl. 8.313 din veniturile Moraviei.

Mai incolo:

In Salisburg fond. releg. are venitu anuale	v. a. fl.	1.095.
" Tirolu	"	131.209.
" Vorarlberg numai	"	2.182.
" Stiri'a	"	252.892.
" Carinthi'a	"	75.344.
" Carnioli'a	"	90.234.
" Triest	"	13.724.
" Gorici'a (Görz)	"	31.947.
" Istri'a	"	18.492.
" Dalmati'a	"	122.056.
" Galiti'a, partea de catra resaritu	"	481.496.
" Galiti'a, " de catra apusu	"	65.927.
" Cracavi'a	"	1.353.
" Bucovin'a numai	"	5.
" Lombardo-Veneti'a nimicu	"	—

Sum'a veniturilorú v. a. fl. 1,288.856.

Longa acést'a suma se mai cere dela statu 1,555.801.

Eara din acestu ajutoriu partea cea mai mare se vine Dalmatiei, Galitiei intregi si Veneto-Lombardiei, eara anume acestei din urma 304.678 fl. v. a. Re'mpartirea acestorú fonduri e specificata in preliminaru fórte cu de-amerantulu.

Cultulu evangelicu se da dela statu in tierile susu numite fl. 57.553.

Cultulu gr. resarítenu dtto. (in Dalmati'a)	"	40.942.
Mai sunt si spese de patronatu p. cultulu r. cat.	"	75.882.
Nisce venituri ce se dicu aequivalente si de recesu	"	175.557.

Instructiunea publica.

La capu 8 tit. 7 aflamu pentru toti referintii de instructiunea publica din tóte tierile susu insirate sum'a ceruta dela statu: v. a. fl. 64.345.

La capu 8 tit. 8 totu acelea tieri au venitu propriu alu instr. publice primarie	"	411.222.
Se mai cere ajutoriu dela statu	"	390.939.
La capu 8 tit. 9 fondulu studiilorú midiu-locii si mai nalte arata venitu	"	1,124.798.
Se mai cere inse dela statu	"	2,175.965.
Pentru academi'a de arte in Vien'a	"	58.800.
" academi'a artelorú frumoşé in Veneti'a	"	36.142.
Comisiunii cautatóre de monumente vechi	"	8.000.
Conservarea monumentelorú vechi in Pol'a si Veneti'a	"	28.076.
Aequivalentele (pentru venituri vechi, pe care le trasese statulu la sine) vinu aici cu	"	18.326.
Spesele de patronatu cu	"	42.220.

Acum dupace am impartasitu tóte bugetele cultelorú si ale instructiunii publice din tóte tierile intregéi monarchii austriace, cu privire la ajutoriulu cerutu pentru fiacare din acelea dóua bugete din visteri'a publica; dupace potemu presu pune, ca cititorulu ei este cunoscutu si numerulu locuitorilorú fiacarei tieri, atatu preste totu, catu si asiá, precum acieasi se afla impartiti séu déca mai vrei, desbinati in diferite confesiuni, — remane la voi'a si la interesulu fiacarui'a de a'si trage conclusiunile sale din cifrele impartasite in acesti cativa articuli publicati pana aici; eara mie din parte'mi mi lipsesce si timpulu si voi'a de a mai preocupa séu adica a lua pe dinainte judecat'a cuiva inoa si cu alte observatiuni ale mele, afara de celea intretiesute pana aici.

Intr'aceea cá de incheiere se cuvino a mai petrece aici inca o suma de v. a. fl. 55.140.

Acést'a suma este cea ceruta dela statu pentru o institutie noua, infiintata numai de unu anu incóce, adica: consiliulu de instructiune. Activitatea acestui consiliu se intinde preste intregulu imperiu austriacu si coprinde in sfer'a séu resortulu seu afacerile tuturorú scólelorú primarie, midiu-locie si superióre; este supusu ministeriulu de statu, suplinesce óresicum si in catuva pe ministeriulu instructiunii publice, care dela 1861 inóce nu mai esista, e condusu de 1 presedinte ajutatú de alti 8 functionari; are mai multi membrii in Vien'a si in provincii; eara voturile acestui consiliu sunt numai consultative. Cu tóte acelu consiliu in scurt'a sa viétia de 1 anu se aratá prin activitatea sa scopulu corespundietorú si folositoru. Intr'aceea mai multi ómeni séu interesati séu pedanti ar' voi delaturarea acestei institutiuni. G. B.

Muresiu Geja 8 Febr. Fómete mare. Sub datulu acest'a ni se scrie chiaru de pe campi'a Ardélului, cumca seraci'a si lips'a de nutrimente e atatu de mare intre locuitori, incatu in multe locuri au inceputu a si mori ómenii de fóme, ér' anumitu satele diu pregiurulu Muresiu Gejei cu grandin'a din 17 Iuniu sunt cu totulu espuse si despoiate de mediulócele vietiei, ca pe candu in alte locuri cucurusulu a esitu reu si necoptu si dá unu nutrimentu stricatiósu sanitatii, pe acolo se lipsescu si de acelu nutrimentu. Ecce si cuvintele lorú: „Mai vertosu noi romanii suferimu fórte tare. Fratii maghiari din Ungari'a au tramisu fratilorú lorú, de prin satele vecine, vre-o 27 mii fl. cu cari se potu ajutá bine in nenorocire, dar' de noi neci romanii din Ungari'a si Banatu, neci cei din Bucovin'a neci cei din Romani'a pana acumu nu au doveditu neci o simpathia séu celu pucinu o indurare crescinésca!“ —

Mai. S'a s'a induratu a ne ajutá de 2 ori, odata cu 220 fl. v. a., a 2 óra cu 300 fl. pentru este sate nenorocite si prin grandina, inse din sum'a acést'a abia capatara, unu ajutoriu momentanu 45 de familii, ér' altele 140 neci unu cruciaru si ele inca sunt peritórie de fóme. Pentru grati'a acést'a imperatésca, ca Mai. S'a si-a intinsu grigile de parente si asup'r'a nóstra nenorocitorú cu tempuriu ajutoriu, de nou ne aducemu omagiala publica multiamita; ér' mai incolo ne adresamu la indurarea crescinésca! —

Pe longa lips'a de nutrementulu fisicu ne mai luptamu si cu lips'a de nutrementulu spiritualu, ca nu ne aflamu in stare a tiené vre-unu diurnalu, cá se scimu, ce se intempla

in lume! (Gazet'a vi s'a tramisu indata ce ne-ati insciantiatu. Óre pentru ajutarea in lips'a cea mare, ce amenintia pe cele mai multe locuri in Transilvani'a si Maramuresiu, se va vota ceva ajutoriu in bugetulu statului, cum se facu acum anulu cu Ungari'a?! Ca in seraci'a si lips'a lungita crucita pana catra Teaca, Gledinu, Monoru si alte parti, altufeliu nu ne potemu elupta viatia pana la altu anu mai fructuosu! — Se nu remanemu dara surdi la strigatele acestea de nenorocire, ci se le intindemu man'a iudurarii! R.)

UNGARIA. Sententie dela tribunalulu militariu. In faimosulu procesu Almásy sosira dela tribunalulu militare de apelatiune sententiele judecatoresci, cari mai muiate se si publicara in 6 Fauru in cancelari'a generalulu din Forterétia in Bud'a; si ad. pentru crim'a de Maiestate vatamata fura recunoscuti de vinovati si condamnati, dupa propria loru marturisire, 1. St. de Nedeczky proprietariu, f. in 49 oficiru de honved, 2. Emil de Beniczky f. deputatu dietalu in 1861 si 1840 f. condamnatu la prinsóre de 20 de ani, inse dupa vreo cativa ani amnestisatu, ambi pe longa perderea de nobilitate sunt osinditi la spandiatória, inse pe calea gratiei li sau muiatu osind'a numai la prinsóre grea de 20 de ani.

Din coincidera impregiurariloru s'au mai condamnatu 3. Paulu de Almásy proprietariu, f. presedinte alu casei deputatoru in Dobricin si espatriatu pana in 1859. Acesta pe longa perderea nobilitatii e condamnatu la prinsóre grea pe 20 de ani. 4. Ludovicu de Gáspár advocatu, pe longa perderea nobilitatii si a dreptulu de advocatura e osinditu la prinsóre grea pe 14 ani.

Asemenea 5. Ludovicu Zámelli de Bieberstein, f. colonelu honvedu si f. condamnatu in 49 pe 18 ani, siépte ani la Aradu in fortarétia, apoi espeditoriu in Vaciu. 6. Gabriel de Clementis, totu f. oficiru honvedu si f. condamnatu. 7. Ludovicu de Pláchy advocatu, toti pe longa perderea nobilitatii si estu din urma si a dreptulu de advocatia si 8. Ludwig Lezsák, f. maioru de honved pe longa perderea salariulu gratificu, cu totii si pe cate 14 ani la prinsóre grea. 9. Ladislau Szelesztei literatoru si f. deputatu dietalu in 1861 pe longa perderea nobilitatii e osinditu la 6 ani prinsóre grea. Alti vro cativa din lips'a dovediloru fura eliberati.

E demnu de tóta atentiunea, introducerea, cu care publica „Wien. Ztg.“ aceste osinde. Ea premite acestea: „In tempii din urma érași eisera la lumina in regatulu Ungariei din partea unei factiuni, dupa cum dovedescu casuri repetite de mainainte, nesce incordari necorigibile, pentrucá planuriloru s'ale tradatérie de Maiestate se le casege cu tóte mediulcele de fraudulencia si silnicia una valóre, cari incercari cu tóte, ca se nimicira prin vighiarea organeloru regimulu, in catu remasera fara de resultatu, totusi ele nu, nu lasa tiér'a cea greu cercata prin asemeni antecedentii criminale, n'o lasa cá se devina la una linisce si la una securantia priintiósá.“ Si dupa acést'a publica sententiele de susu, si in urm'a sententieloru adauge: „Totudeunadata fura toti osinditi declarati de responsatori si olegati cu tóta averea loru pentru rebonificarea daunei, ce s'a casunatu statulu séu persóneloru private prin crim'a vatematei Maiestate si au a rebonificá tóte spesele intretinerii loru sub decursulu arestulu cercetarii si alu pedepsei. — Dupa cum se scrie diurn. „Die Debatte“ din Pest'a la Vien'a, condamnati voru mai remané in casarm'a lui Carl, pana candu ministeriulu de resbelu le va defige fortaretiel. Almásy la cuventulu sententii „vatemat'a Maiestate“ a resposu: „Domnii mei! vendiatoriu de Maiestate eu n'am fostu.“ Plachi dechiará, ca va luá recursu la Maiestate. Sensatiunea, ce o facu osindirea lui Almásy in publicu fú a tatu de mare dupa „Debatte“, in catu unu pignicu arangiatu gata in cercurile cele mai inalte ale societatii (intre magnati) indatasi s'a si contramandatu. — „Pres'a“ din Vien'a mai reportésá, ca Almásy indata a primitu mai multe visite dela rudeni si amicii sei si una visita mai indelungata alui Franz Déak. — In caus'a dietei viitórié se facu dese conferintie, ér' polemia pentru dechiararea lui Déak o fini „Pesti Napló“ inoredintiandu pe publicu, ca densulu va tiené tare de autonomi'a Ungariei, cá si mainainte, lasandu in competinti'a dietei ori ce modificari s'ar' intreprinde. —

Din Croati'a se scrie, ca comitetulu conferintiei banale asediatu pentru compunerea noiei legi de alegere la dieta au luat de basa ordinea de alegere din anulu 1861 si numai magnatiloru, cari nu locuescu in tiera, li se denéga votulu personalu séu virilu. Conteale Culmer inse dede unu protestu in contra nedreptatirii acesteia. Magnatii din Croati'a au datu unu memorialu in contra, 1 la banulu si altulu la Maiestate, totu in tonulu autonomiei de 1848. —

Cronica esterna.

ROMANIA. Bucuresci. Diu'a de 24 Iân. ad. serbarea aniversaria a unirii Principatelor si a duplei alegeri a Domnului, care are a se multiami numai curagiului si entusiasmului, ce l'au aratatu romanii intrunu momentu fericitu, s'a serbatu si estu tempu pe tóte locurile, fara cá se fi fostu comandata serbarea prin organe oficiale. In Bucuresci iluminati'a mai vertosu la casele deregatoriiloru si la teatru a fostu pompósá. Case private inca erau multe iluminate. La balulu datu de catra municipalitate in onórea dilei acesteia luá si Domnulu parte. Doue bande tienura publiculu pana demanéti'a. — Una ninsóre repede ni a facutu cu cale de sania peste totu loculu ingraunandune si ocomunicatiunea.

Din Constantinopole audimu, ca caus'a desdaunarii pentru bunurile monastiriloru n'a pasitu neci cu unu pasu mai inainte spre resultatulu definitivu. Rusi'a cá protectória a ortodocsismulu si tiene dreptulu de protectoru si se amesteca cu dreptu de tutoru cá se apere interesele slaviloru ortodocsi cele materiale, si pretende se se faca distinctiune intre cestiunea materiala si cea spirituala; inse Franci'a si Angli'a nu se potu invoii neideunu cu pretensiunile rusesci, ce sunt ajutate si de celelalte poteri. Asia conferintiele ér' s'au amannatu, pana ce se voru primi alte instructiuni.

ITALIA. Florenti'a. Deputatiunea municipalitatii din Turinu cu adres'a, in care si areta parerea de reu pentru demonstratiunile ivite, fú primita de regele. In 7 se dede unu prandiu regalulu la curte, la care afara de fruntea nobilitatii se affá si capeteniile militari si princ. Bonaparte cu soci'a, si se inaugurá in toaste nóu'a capitala. Se crede, ca regele va visitá si Milanulu spre a indreptá opiniunea publica, cumca densulu ar fi gonitu de urgi'a poporulu. In caus'a publicarii enciclicei regimulu se tiene de principiulu: beserica libera in statulu liberu si nu se va opune la publicare.

FRANCIA. Parisu 15 Febr. Unu telegramu in „H. Z.“ ne aduce extractulu din cuventulu de tron: Neutralitatea s'a observatu facia cu conflictulu intre Germani'a si Dani'a. Despre conventiunea din 15 Sept. dice, ca ea sanctionésá 2 principia ad. solidarea regatulu Italiei si nedependinti'a scaunulu papalu. Starea, precaria provisorie de acum se affa in momentulu disparerii. Prin stramutarea capitalei Itali'a se constitue definitivu, se impaca cu lumea catolica, se obléga a respectá nedependinti'a Santulu scaunu si a apará frontierele statulu romanu si acestea ne inlesnescu retragerea trupeloru nóstre. Teritoriulu papei activu garantatu se affa su scutulu conventiunii, care léga serbatoresce pe ambele regime. Conventiuneu dara nu e arma resbelica, ci unu opu alu pacii si alu impacarii. Espeditiunile din Mexico si Africa sunt mai pe finitu. Se ne apucamu fara grigia de lucrurile pacii. Despre oleru crede imperatulu, ca va respectá legile fundamentali ale statulu E detori'a imperatulu a supastrá drepturile potestatii civile neatinse.“

In caus'a enciclicei scrisese nunciulu papei catra episcopulu de Poitiers una scrisóre laudatória si incuragiatória pentru cele publicate in caus'a acést'a. Min. de esterne Drouin de Lhuys tramise la solulu Franciei din Rom'a D. de Sartiges una nota, prin care invinovatiesce pe nunciulu din Parisu, ca se amesteca in negótiel interióre, si se remonstrese la cardinalulu Antonelli. Se si crede, ca séu se va schimbá nunciulu séu se va intrerupe comerciulu diplomaticu cu Rom'a. In an. 1867 se va face ér' espusetiune generala in Franci'a si s'a alesu princepele Napoleon de presedinte comisiunei ad hoc.

RUSIA. Petruburgu 12 Febr. Imperatulu emise la adres'a nobilitatii din Moscova unu rescriptu oatu se póte de prececisu ad. asia: „Reformele pregatite si esecutate sunt dovada de ajunsu despre ingrigirea nóstra pentru imbunatatirea organisatiunii politice dupa mesur'a posibilitatii. Trecutulu trebue se sté bunu pentru viitoriu. Neci unu supusu se nu cuteze a me luá pe dinainte, in planurile mele; neci una clasa de ómeni nu este pe lege indreptatita a vorbi in nomele unei alte clase (sic!) Asemeni abateri dela legi mi potu numai impedeá planurile mele. Eu sum tare convinsu, cumca nu voiu intempiná neciunadata mai multu asemeni pedeci la credintiós'a mea nobilime.“ Estu resposu de imperatu rusescu se tramise prin min. de interne pe la tóte guvernemente, unde se tienu asemeni comitete de boeri si provinciali. — Poloni'a s'a impartitu in 27 departemente si locutenenti'a inctésá, unu siefu civilu va fi supt respectivulu ministeriu si asia planulu organisatiunei aplanésá, umilesce pe catu se póte. —

Literariu.

Cu placere salutaramu in an. acesta ivirea unui productiu nou literariu din campulu celu verde alu poesiei noastre, in limb'a germana eleganta si corecta, in catu spiritulu poesii noastre nu numai ca n'au suferitu nici una scadere prin acesta traducere, ci si-a deschisu chiaru cale libera prin tr'ens'a in lumea germana. De aceea nu putemu trece cu vederea frumos'a intreprindere a D. profesoru gimnasialu la r. c. de aici Ludwig Adolf Staufe care, fiindu insusi adevratu poetu, a vrutu se de si conationaliloru sei una idea mai chiara si mai completa despre geniulu poesiei romanesci prin opulu seu, care aparù in anulu acesta sub titulu:

„Romanische Poeten.“

In ihren originalen Formen und metrisch übersetzt von Ludwig Adolf Staufe. Druck und Verlag von Pichlers Witwe und Sohn in Wien. 1865.

Este adevratu, ca publiculu germanu au avutu si pana acuma ocaziune a cunoștece geniulu poeticu alu natiunei noastre si dintr'alte asemene intreprinderi, precum sunt traducerile lui W. Kotzebue si Johann Karl Schuller, dintre care cea d'antaiu aparù inainte cu optu ani chiar' in metropolea muse-loru germane sub titulu: „Rumänische Volkspoesie.“ Gesammelt und geordnet von B. Alexandri, deutsch von W. v. Kotzebue. Berlin 1857. Ear' cealalta in Sabiu sub titulu: Romänische Volkslieder. Metrisch übersetzt und erläutert von J. K. Schuller. Hermannstadt 1859. Inse ambele aceste traduceri pe longa tota eleganti'a si eruditiunea traducatoriloru n'au pututu implini lips'a ce se simte in literatur'a cea vasta a Germaniei de una reprezentatiune si apriciare mai justa a spiritului poesiei romanesci. Si acesta nu dóra din vre-o indolentia séu nepasare a literatiloru germani in priviti'a productelor literaturei noastre. Ca-ci de este vre o literatura in Europ'a, care se nisuiéscu la universalitate, apoi literatur'a germana inca se póte numi cu totu dreptulu universalu. Incepundu dela clasicii Greci si Romani pana la Turci si Tartari si dela poeziile cele mai vechi ale Indieniloru si Arabiloru pana la cele mai noue ale Neo-Eliniloru si Magiariloru totu ce a produsu spiritulu poeticu universalu au trecut in oceanulu literaturii germane prin prelucrari si traduceri de totu feliulu. Cine voesce a se convinge despre acesta deschida o data, macaru din curiositate, genialulu opulu alu ilustrului literariu germanu Johannes Scherr, care s'a publicatu sub pompósu titulu: „Bildersaal der Weltliteratur.“ Aici aflamu reprezentate musele popóreloru din tóte tempurile si din tóte tierile, numai mus'a poetiloru nostri lipsesce inca din museulu acestu universalu. —

Dar' déca nu se póte imputá lips'a acest'a de cunoscinti'a poesii romanesci literatiloru germani, atunci vin'a de buna sama va fi a acelor'a cari s'au incercatu pana acum a reprezentá publiculu germanu productele musei romanesci! — Cei ce rationéza astafeliu potu avé totu dreptulu inse cu óre care reserva; trebue adica se faoa una fina deosebire intre traducatori si traducerile lor, care pe longa totu meritulu poeticu si literariu nu au fostu in stare se atraga atentiunea publiculu literariu. Defeptulu principalu alu traduceriloru de pana acum nu jace asiadaru nicidecum in individualitatea traducatoriloru respectivi ci chiar' numai in obiectulu acestoru traduceru. Kotzebue s'au marginitu pe longa traducerea poesieloru si baladeloru populare culese de Alecsandri, ne avendu cu intreprinderea acesta altu scopu, decatu a'si documenta pe de o parte amicitia s'a catra poetulu romanu si recunoscinti'a cu care se simte datoriu catra natiunea si tiar'a acesta buna, care l'a imbracisiatu cu atat'a ospitalitate si l'au implutu de ataté bunuri reale. Totu de acelasi defeptu obiectivu laboréza si traducerea susu citata a pré eruditulu nostru compatriotu J. K. Schuller care inca mai multu cu cantecele noastre populare au avutu placere a se ocupá si acesta dintr'o predileptiune personale ér' nu din vre unu scopu mai inaltu literariu, de nu cumva se coprinde acela in observatiunile istorice din faimos'a si erudit'a sa introducere si din notele explicative.

Cu totulu alta intentiune se vede a fi condusu pe noulu nostru traducatoru la intreprinderea s'a cea nobila; scopulu acestei traduceri e curatu literariu si patrioticu, precum o marturisesce chiar' insusi autorulu in introducerea sa cea erudita si instructiva nu numai pentru literatii germani oi si pentru ori care romanu care se intereséza de istoria literaturii

notre. Pentru aceea credemu ca opulu Domn. Staufe va fi cu caldura imbracisiatu chiaru si de acei negermani, cari se intereséza pentru totu ce este frumosu si nobilu. Ca-ci atatu de bine au sciutu Domnialui se aléga din gradin'a poesiei noastre florile cele mai gratiose si atatu de frumosu buohetu au sciutu compune musa Domniei sale din aceste floricele in catu speramu, ca opulu acesta va fi in stare se imple acea lacuna pipaita in literatur'a germana. Ca-ci Domnialui s'a ocupatu nu numai cu unu feliu de poesia, ci traducerea sa au inavutitu literatur'a germana cu un'a din cele mai frumoése si mai copioése guirlande din gradin'a museiloru romane. Domn. Staufe nu s'au multumitu ase delectá numai cu una melodia seu cu unu acordu poeticu, ci densulu ne da unu adevratu concertu de cei mai renumiti poeti romani. Aici aflamu in ordine alfabeticu pe eroii poesiei noastre din Romani'a, Bucovin'a si Transilvani'a investiti intr'unu coloritu nobilu si elegantu, incatu leptorulu cultu crede, ca se afla intr'o galeria de tablouri vee spirituale.

De vomu trece intr'o revista repede poetii reprezentati in acesta eleganta galeria aflamu mai antaiu pe celu mai profundu si mai genialu dintre poetii nostri, Dimitrie Bolintineanu, reprezentatu prin 26 piese fórte bine alese, dintre care unele, precum: „Zeila“, „Hialu si Jelele“ fórte grele si totusi traduse cu multa precisiune si eleganti'a; apoi pe nestorulu poesii noastre populare, Alecsandri, reprezentatu prin 20 de piese din „doinele si lacrimiórele“ sale, intre cari se afla si „Matoria florióra.“

Acestor'a urméza cá congenialu maestrulu George Sionu reprezentatu prin 18 piese, si asia mai departe: Alecsandrescu, Assachii, Donici, Caesare Boliacu, Negruzzi si Negri, Cretianu, Ardeleanu, Baronti, ambii Muresiani, Conachi, Vacarescu, Petrino (din Bucovin'a) si Rosetti.

Una lista de nisece nume atatu de renumite pe orisonulu poesiei noastre facu onóre si lauda traducatorulu nostru si ne fericitam cu lu putemu numerá intre pretiutorii odoreloru noastre. Ne aru fi placutu inse fórte a vedé intre poetii nostri transilvaneni si unu nume mai nou numeratu, care si iutre romani inse pana acum se pare a fi camu pucinu recunoscutu, macaru ca „Sunetele si Resunetele“ sale inca dela 1863 au aparuta in Sabiu. Poeziile aceste ale amiculu nostru Zacharia Boiu pline de nisece idei fórte frumoése si nobile inca aru fi meritatu a se coprinde in ori ce traducere straina. Asemene regretamu ca au scapatu din vedere traducatorulu nostru si poeziile si baladele populare din Banatu culese de Dlu Atanasie Marinescu, precum si productele oele mai noue a le poetiloru mai teneri din Romani'a: Fundescu, Teutu si Grandea. Dara speramu ca intr'o adou'a editiune voru fi considerati si acesti poeti bravi, pana atunci inse recomendam publiculu nostru opulu acesta, unicu pana acuma in felulu seu, ear' opulu insusi ii dorimu sucesu, cá se póta patrunde in tota Germani'a si se apara catu de curendu intr'o. Editiune noua adaugata si cu productele cele mai noue ale poetiloru romanesci si coréza si in terminatiunile unoru nume proprii romane — P.

Dlu Ioane Cattarigh, dupa cum citimu, invita la prenumeratiune si subscripsiune la unu dictionariu nou francescu, romanu si germanu, care se servéscu dela academie incepundu pana si pentru cele din urma pensionate, — cu tót: verbele usuale nóue si vechi si diferirea semnificatiuniloru lor din toti ramii de scientia si arte, elaboratu de D. s'a. Editiunea va fi stereotipa si in 3 tomuri, cari voru costá 4 fl. v. a. si 2 fl. se se tramita celu multu pana la 28 Febr. inainte pentru spese in Clusiu sub titulu: Ioane Cattarigh cá oficialu tribunalu comitatensu in Clusiu. —

Resp.: Clusiu: C. Mai antaiu dator'a?! K. s'a facutu; prenumerati mai multi, ca atunci ésa si F'óia, ér' cu 3-4 sute neci Gazeta nu pote vegeta.

Cursurile la bursa in 17. Februaru 1865 sta asia:

Galbini imperatesci	—	—	5 fl. 35 cr. v.
Augsburg	—	—	112 „ 50 „
London	—	—	112 „ 90 „
Imprumutulu nationalu	—	—	79 „ 40 „
Obligatiile metalice vechi de 5 %	—	—	72 „ 60 „
Actiile bancului	—	—	806 „ — „
„ creditulu	—	—	189 „ 60 „

Obligatii desarcinarii pamentulu in 11. Februaru 1865:
Bani 71.75 — Marfa 72.25